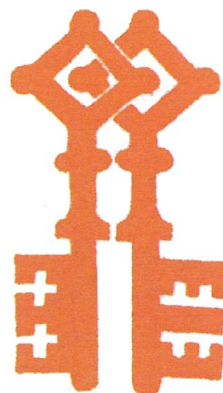
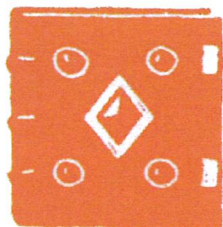

RE-FORMATIO

ÅRGANG 57

ISSN 0900-8519

3/2015

På forsiden: Sankt Knud Konge

Ved René Yde

Konge af Danmark og martyr. Knud blev født i 1040 og blev konge i 1080. Han arbejdede med stor nidkærhed for at befæste den endnu unge kristendom i landet og udryddede hedenske sæder. Han gav penge til Lunds domkirke. På grund af sin iver for kirkens rettigheder blev han i 1086 dræbt foran højalteret i Sct. Albans kirke i Odense af oprørske bønder. Kongeriget Danmarks skytshelgen.

O du Danmarks konge og martyr, Knud, du herlige styrer, bed for dine troende om ærens sejrspalme, og før fra dødens mørke til nådens lys os, Evas børn.

O Knud, herlige konge og Kristi martyr, du, som på jorden var konge og hersker over vort jordiske fædreland og bragte stor velsignelse over landet ved dine fromme bønner, led også nu os ved dine mægtige forbønner frem ad vejen til vort fædreland i Himlen. Bed for os og alle troned i Danmarks land og rige om at vore sjæle må frelses.

O salige Kong Knud, Danmarks pryd og store helgen, på jorden var du kronet til konge over Danmark og du virkede med iver og fromhed for Kirkens sag til frelse for vort danske folk; foran Herrens alter blev du dræbt, medens du sang lovsange til Guds ære. Derfor synger vi til dig: Ære til ham, som har frelst dig. Ære til ham, som har kronet dig med den himmelske krone. Ære til ham, som på din forbøn har gjort store ting for Danmark og den danske kirke.

Gud, du, som til din kirkes forherligelse har værdigedes at smykke den salige Kong Knud med martyriets palme og med herlige undergerninger, giv os i nåde, at ligesom han fulgte Herren efter i hans lidelse, således også vi må vandre i hans fodspor og nå til de evige glæder, ved Jesus Kristus, vor Herre. Amen.

Prædiken: Sankt Knud Konge

Af Hans Olav Okkels. Afholdt ved en votivmesse for Sant Knud den 16. maj 2015 i forbindelse med FKF's landskonvent i Kingos Kirke, København. Tekster: 1. Tim 2,1-7 & Matth 16,24-27. Salmenumre: 326 – 186,1-2 // 709 – 351 – 518

En katolsk kirkemand skal have udtalt, at helgenernes værste fjender er de helgenlegender, som tegner et helt urealistisk glansbillede af de hellige. Vi skal netop ære de hellige som eksempler på, at nogle almindelige, syndige mennesker ikke bare forholdt sig som tilskuere og tilhørere til evangeliet, men lod sig inddrage, så de i deres liv bar vidnesbyrd om Jesus Kristus. Kingo, som var biskop i en kirke, som fejrede aposteldagene og som følte stor ærbødighed for apostlene, fastslår med henblik på Peter og de andre, som svigtede Jesus Skærtorsdag aften, men alligevel blev brugt og lod deres liv forandre: "Store helgen også haver Adams kød og klæder på." I striden om kong Knuds hellighed mangler den erkendelse. Broderen og efterfølgeren Oluf Hunger afviste Knuds hellighed, fordi han vidste adskiligt om Knud, som viste, at han ikke var hellig. Og omvendt legendeskrivelsen Ælnoth, som vidste mere om helgenlegender end om kong Knud tegner netop et idealiseret billede af kong Knud.

Jeg vil derfor holde mig til et par træk, som berettes i den islandske Knytinga saga. Der er nu først sagen med Blod-Egil, som havde slukket sin tørst ved at drikke vand blandet med menneskeblod. Kong Knud ville ikke gøre noget ved sagen, men henviste Egil til at skrifte for en præst. Men da kongen opdagede, at Blod-Egil som en gemen sørøver havde overfaldet et norsk skib, dræbt sømændene og tilegnet sig byttet var kongen nødt til at fælde dødsdommen over Egil. Det var politisk uklogt, for Egil havde mange venner blandt stormændene, som bad kongen tage hensyn til Egils høje byrd. Det ville kong Knud da også. Derfor skulle Egil hænges i det højeste træ. – Da Pilatus forhører Jesus og siger: "Så er du altså dog en konge," svarer Jesus: "Du har ret, jeg er konge. Dertil er jeg født og kommen til verden, at jeg skal vidne om sandheden."

Det er en kristen kongegerning – ikke at handle politisk klogt, ikke selv at overleve, men at "vidne om sandheden." Her er den sandhed, at også en stormand stod under loven og også nogle norske sømænd stod under lovens beskyttelse. – For nogle måneder siden kunne man i fjernsynet se en film om retsopgøret efter den amerikanske borgerkrig og mordet på præsidenten. Anklaget var en kvinde fra sydstaterne, hvis søn var indblandet. Hun var beskyldt for meddelagtighed i mordet på præsident Lincoln. Hendes advokat (fra nordstaterne) fandt, at hun ikke blev retfærdigt behandlet og klagede til præsidenten, som lod til at være enig. Men præsidenten ændrede mening, fordi han nok gik ind for retfærdig behandling, men i dette tilfælde så det som sin vigtigste pligt at sikre unionens sammenhold. Og det mente han kun kunne gøres ved at imødekomme nordstaternes hævn-tørst og ved at skræmme sydstaterne fra ethvert forsøg på at udtræde af unionen.

Over for denne statsklogskab ser vi, hvordan Jesus er på sin vej til at sone hele verdens synd – villigt afbryder sin vandring for at hjælpe et enkelt menneske i nød og derigennem vidne om Guds kærlighed til fx en blind mand ved Jeriko. Og i Evangeliet advarede Jesus os mod først og fremmest at ville frelse vort liv og mod at "vinde hele verden, men må bøde med vor sjæl."

I Knytlingasaga findes en beretning, som i høj grad viser, hvordan St. Knud både havde Adams kød og klæder på, og dog også prøvede at følge Jesus. Ved en fest så kongen en kvinde, som var så smuk, at han ikke syntes, at han havde set nogen skønnere kvinde. Hun var gift med en højtstående præst. (Det var dengang cølibatet for præster endnu ikke var trængt helt igennem.) Nu befalede kongen, at man skulle sørge for, at denne kvinde var i sengen hos kongen om natten. Men da han vendte sig kærligt om imod hende, tog hun til orde således: "Gud beskærme jer herre konge, nu og altid. Vær nu så god at handle, som det sømmer sig jeres Højhed. Tilføj ikke mig vanære og Jer selv mén, og så godt og smukt, som I holder andre i dette land til sædelighed, så sømmer det sig dog, at I selv har de smukkeste sæder, eftersom I går fremfor alle her i landet.

Nu vil jeg bede om at, når I stedes for den konge, som har al magt, at han vil vende sit øre til Jeres bøn, som I nu til mig." Kongen svarede: "Hvad du beder om, vil jeg tilstå dig, for jeg ser, at du beder om dette ud af megen god vilje, og sådan som du vil det skal det være, sømmer det sig bedst; det kræver vil lige straks nogen overvindelse ikke at følge sin egen vilje, men det er dog en lille ting ved siden af de store ting vor Herre Jesus Kristus har tålt for vor skyld." Så stod kongen op og gik sin vej. – Her ser vi, hvordan ikke Lovens bud, men troen på, hvad Kristus har lidt for os, får kongen til at se kvinden ikke blot som et kønsobjekt, men som skabt og elsket af Gud for Jesu skyld, så han bøjer sig for loven.

Sluttelig lidt om de undere, som skete efter drabet på kongen i Odense. Kirken erklærede jo ikke nogen for helgen af egen magtfuldkommenhed, men kun dem, som Gud selv udpeger ved underfulde gerninger. Nogle har så travlt med at sige, at katolikker lidt vel hurtigt, slår fast, at der er sket et under. Også ved helgenprocesser er man opmærksom på det forhold.

Men der er jo også en fare for havne i overdreven skepsis. Engang da jeg gennemgik dåben med konfirmanderne og var nået til hjemmedåb, rakte en pige fingeren i vejret. Hun var blevet hjemmedøbt, for lægen sagde: "Det ville være et under, hvis det barn lever." Og så røg det ud af min mund: "Huskede han så også at sige, da du levede videre?" Her i Danmark er det så megen skepsis, at mange undere bliver overset.

Under et billede af en hellig skrev man i 1500-tallet: "Sancti non adorandi, sed venerandi" (De hellige skal ikke tilbedes, men æres). Siden har man været dygtige til ikke at påkalde hellige, men ofte har man glemt at ære dem som eksempler for os andre på troens vej. Lad os ære Sankt Knud for den kompromisløse tro, hvormed han udøvede sin kongegerning og fældede domme uden personsanseelse og for, at han midt i sin tilbøjelighed for magtbegær, også kunne lade sig retlede af en frimodig præstekone og også på det sidste kunne angre sine synder og henfly til nåden. Amen.

Folkekirken, en del af Kristi legeme? Del 1

*Foredrag ved Kirkelig Fornyelses landskonvent, lørdag den 16. maj 2015
Af pastor Erik Sloth, Bjerreby*

Som det ses af overskriften i Re-Formatio, er der et spørgsmålstejn efter titlen på mit foredrag. Jeg vil lige pointere, at det er jeg selv ansvarlig for, idet der forekommer mig at ligge et spørgsmål snarere end en nøgtern konstatering gemt i formuleringen Folkekirken –en del af Kristi legeme?“ Jeg går nemlig ud fra, at ingen af de tilstedeværende vil være uenige med mig i, at der ikke uden videre kan sættes lighedstejn mellem nutidens danske folkekirke og så den kirke, som er en del af-Kristi legeme. Spørgsmålet må, som jeg ser det, være, i hvilken forstand og i hvilket omfang vor danske folkekirke kan siges at være en del af Kristi legeme, altså den kirke eller menighed, som Paulus mangfoldige gange omtaler som lemmer på Kristi legeme (Ef. 1,23,2,16,3,6etc.)

Morten Pontoppidans folkekirkelige syn

En af dem, som først og fremmest har sat sit præg på opfattelsen af, hvad kirken i dansk sammenhæng er eller bør være, og som fremfor nogen er blevet set som talsmand for det, vi plejer at kalde ”Det folkekirkelige syn”, er Morten Pontoppidan, præst og højskolemand og broder til digteren Henrik Pontoppidan. Morten Pontoppidans syn på folkekirken kan f.eks. findes i den forholdsvis korte artikel med den karakteristiske overskrift: *Den levende Guds menighed*, oprindeligt trykt i Hans eget tidsskrift *Frit vidnesbyrd* d. 3. febr 1899. og siden optrykt i artikelsamligen *Vor Folkekirkes Undergrave*, s. 44 – 50) Her definerer MP den ”levende” menighed således ”Ved den levende menighed maa forstaas den del af Kristenfolket, som viser visse Kendetegn på at være grebet og sat i Bevægelse, Den levende menighed det er kort sagt, den Menighed, der gør sig gældende i Verden ved Ord og Daad, er sig selv bevidst og hendrager Opmærksomheden paa sig”. Pon-

toppidan bemærker, at alt dette for så vidt kan være godt nok, hvis bevægelsen og livet ellers er ægte.

Men hvad nu med sognemenigheden? Hvad med alle dem, som Brorson skriver om, at ”af døbte vrimler stad og land, men hvor er troens brand”? Om den skriver Pontoppidan: Sognemenigheden –” med vanemæssig Altergang to Gange om Aaret, med regelmæssig kirkegang til de tre store Højtider og ellers meget uregelmæssig og treven Kirkegang Aaret rundt. Sognemenigheden med sin store Sum af Sløvhed, Ligegyldighed, Søvnagtighed”. Lad mig straks sige, at der er præster, som ville sige, at ville deres medlemmer endda overholde dette som minimum, så ville meget være vundet. Jeger helt klar over, at Pontoppidans oplevelse af dette sognekirkelige minimum, måske nu kun findes meget spredt og mere eller mindre tilfældigt. Men allerede, da Pontoppidan skrev dette ved det forrige århundredskifte, kunne han konstatere, at ”Begrebet Sognekirkelighed næsten er gaaet ud af Kurs som kirkeligt Begreb. Det er i Færd med at blive noget ganske verdsligt og borgerligt. Alligevel kan en præst ikke tillade sig at opfatte sine sognebørn som objekter for mission, heller ikke, om der så slet ikke skulle findes noget i hans sogn, som med rette kan kaldes ”den levende menighed”. Pontoppidan skriver: *Den levende Guds menighed* – det er et navn vi trøstigt kan anvende om den menighed vi er medlemmer af eller præster for. Om vi tør kalde den ”en levende Menighed”, vil jo altid, selv i heldigste Tilfælde, være Tvivl underkastet. Men den levende *Guds Menighed* er den, uden Hensyn til, hvor megen eller liden Livskraft den for Øjeblikket udfolder, og vedbliver at være det, saa længe Guds Ord og Sakramenter ikke er tagne fra den”: (*Vor Folkekirkes Undergrave*, s.46). At være en levende menighed har traditionelt i høj grad været forbundet med vækkelse, et fænomen, som ikke skal underkendes, men dog må mødes med spørgsmål til prøvelse af vækkelsens ægthed og forankethed i gudstjeneste og sakramenter. For, som Pontoppidan skriver, *Det betryggende*, det, Præsten kan stille sit Haab fast på, det er noget ganske andet ved menigheden, noget, som er uafhængigt af den aandelige Livstilstands Bølgen op og ned, noget, som beholder sin gyldighed også under de mest dødlignende Dvaletilstande, dette nemlig, at det er den levende Guds, ejes af Ham, til-

egnes af Ham". Det kan gå op og ned med vækkelsen og den følelsesmæssige opblussen, men selvom ilden måske allerede blusser og blafrer, så er det dog, ifølge Pontoppidan "Raadeligst at grunde sit Haab ikke paa selv den skønneste Opblusning, men paa den evige Livsens Flamme, der brænder rolig og uforanderlig hos Ham, der nu en Gang værdiges at kalde denne Menighed *sin*. Dersom der er noget at stole paa hos en Menighed, da er det denne Egenskab af at være den levende Guds". (*Vor Folkekirkes Undergravere* s. 47).

Nu skal man ikke tro, at Morten Pontoppidan er så naiv, at han ikke har blik for svaghederne ved det folkekirkelige syn. Han omtaler f.eks., hvordan spørgsmålet om valget af menighedsråd har givet anledning til, at man har spurgt, hvordan man sikrer, at den levende menighed får hovedindflydelsen eksempelvis på disse valg. Herom siger han henimod slutningen af artiklen: "Jeg ser selv det ene Skræmmebillede efter det andet, naar jeg forsøger at danne mig en Forestilling om, hvorledes disse Flertal i vore almindelige Gennemsnitssogne vilde røgte deres Hverv. Jeg ser muligheden af, at man kunde lade politiske Hensyn blive de egentlig raadende, - at man kunde sætte Folk med sekterisk, ja, kirkerevolutionær Tænkemaade ind i Menighedsrådene, - at disse Raad kunde benytte deres Indflydelse paa præstevalget til at faa valgt den Mand, der bedst kunde spille en l'hombre med dem, eller den, der var nærmest i Familie med et af Raadets Medlemmer. Jeg ser alle disse muligheder; jeg kunde fortsætte med at udmale dem. Men saa hæver jeg mit blik og tænker paa *den levende Gud*. Han er en Faktor, der skal tages med i Beregningen. Og det gør, at facit ikke er *saa* let at udregne paa Forhaand. Dersom Han - hvordan nu end vore stakkels Sognemenigheder er opstaaede, og hvor lidt "nytestamentlige" de vil befindes at være - dersom *Han* dog har lyst dem i Kuld og Køn og regner dem for *sine* den Dag i Dag, da vil Han dog maaske forstaa at gøre disse tarvelige Vælgerkorps til sine "Instrumenter efter fattig Lejlighed". (*Vor Folkekirkes Undergravere* s. 49 - 50) Morten Pontoppidan er her på linje med den gamle Gyllingpræst Otto Møller, som et sted i sine Erindringer skriver: "Dette, at Mennesker er døbt og ikke vitterligt sige sig fri derfra, det maa man ikke regne for intet, fordi de endnu ikke er naaet til at forstaa og paaskønne,

hvad der i Daaben er givet dem Adgang til". (*Otto Møller: Slægt og Oplevelser* s. 90) Det forekommer mig, at Morten Pontoppidan i sin lille artikel har leveret et af de kraftigste forsvar for folkekirken, som, omend det kan have sine svagheder, altid er værd at beskæftige sig med. Til sidst skal jeg vende tilbage til Morten Pontoppidan og hans synspunkter i titelartiklen *Vor Folkekirkes undergravere*

Kirken som Kristi legeme

Hele Det Nye Testamente vidner om, at der består et inderligt og ubrydeligt fællesskab mellem Kristus og Hans kirke. Det kommer ikke mindst til udtryk hos Paulus, som er den der mest udførligt har benyttet sig af udtrykket "Kristi legeme", ligesom det kommer til orde andre steder, f.eks. hvor Vor Herre Jesus Kristus taler om forholdet mellem Ham selv og dem, der hører Ham til. Jeg tænker f.eks. på billedet af vintræet og grenene. Der er ligeledes billedet af kirken som Kristi brud - eller der er Åbenbaringsbogen, hvor vi har udtrykket "Lammets bryllupsfest" og endnu en gang: billedet af "en brud, der er smykket for sin brudgom", den hellige stad, det ny Jerusalem (Åb. 21,20). Også hos Jesus selv, i nogle af lignelserne, er der tale om formuleringer, der understreger eller i alle fald fortolker Kirken, mest markant, -og relevant for vort emne: Lignelsen om rajgræsset og hveden Matth. 13,24 - 30, hvor Jesu ord traditionelt er blevet fortolket som et billede på den kirke, Han selv vil grundlægge: Manden med hvedemarken byder, som vi husker, at man, skønt tjenerne ellers tilbyder at tage affære og sortere rajgræsset fra, - skal lade rajgræsset og hveden gro side om side: "Lad kun begge dele gro side om side indtil høsten, og i høstens tid vil jeg da sige til høstfolkene: "Saml først rajgræsset fra og bind det i knipper for at brænde det, men bring hveden hjem i min lade" Kap. 13,29-30).

I dag skal vi opholde os særligt ved billedet af kirken som Kristi legeme, som er et både plastisk og rammende billede. Tydeligere kan det ikke siges, at det er Kristus og Ham alene, som er kirkens Herre. Ligesom Han er forbilledet for sin brud. Vi kan sende en venlig tanke til det gamle vielsesritual, hvor det hedder, at "Kristi kærlighed til kirken er det kristelige ægte-

skabs høje og hellige forbillede". Som Johannes Horstmann skriver i sin *Et Grundrids af den kirkelige Dogmatik*: "Kristus vil ikke være uden sin kirke. Han drager den efter sig overalt, hvor Han kommer frem, ligesom hovedet drager legemet og lemmerne efter sig. Den Herre, som er kirkens, gør ikke ligesom en jordisk hærfører eller general, som sender sine tropper ud i situationer, der meget vel kan komme til at overstige deres kræfter, og som kan ende med en katastrofe for dem, uden at han er i stand til at hjælpe dem det mindste; men Han, kirkens Herre, er en Herre, der ofrer sig selv for alle dem, som er Hans, og Han er i stand til at hjælpe i enhver situation, hvad der end måtte ske for og med kirken under dens liv i denne verden".

Jeg vil lige gøre et par foreløbige bemærkninger om det spørgsmål, som vi skal vende tilbage til lidt senere, nemlig kirkens synlighed i denne verden. Det er en gammel diskussion, om kirken er synlig eller usynlig. Hvis jeg skulle give et foreløbigt svar på dette spørgsmål, så ville jeg vælge Grundtvigs formulering af forholdet, som jo er dette, at kirken er, som han siger, *kjendelig*. D.v.s. den har nogle kendetegn, som er synlige nok, men vel at mærke kun for troen. Igen med Horstmann: "Kirken er ikke en konstaterbar størrelse inden for denne verdens rammer". Det er kun troen, der kan opfatte kirkens kendetegn som fuldgyldige kendetegn på, at kirken er til stede i verden. Men altså: "Kirken er ikke en umiddelbart konstaterbar størrelse inden for denne verdens rammer". Hvorfor Luther også i skriftet *Om den trælbundne vilje* kan sige, at kirken er *skjult*.

På den anden side er kirken heller ikke kun "en åndelig Christenhed i luften", som Grundtvig skriver i *Den Christelige Børnelærdom*. Derfor kan Horstmann lige efter, at han har talt om kirken som "en ikke konstaterbar størrelse", sige: "Kirken, den hellige, almindelige kirke, er en virkelighed her i verden, hvor syndige mennesker samles omkring Jesu navn. Kirken er således synlig, fordi det er i denne verden, at den er, og fordi den består af mennesker, der lever her på samme måde, som andre mennesker gør. Men det er usynligt, at disse mennesker er kirke. Det må tros" (Horstmann s. 244 - 45.)

Sagt med lidt andre ord: Den kirke, som er virkelig, og som er *kendelig* i verden, for nu at bruge Grundtvigs udtryk, er altså nok synlig, men det betyder ikke, at den er umiddelbart kendelig for enhver. Kirken er synlig, men det er skjult, hvem der i sandhed hører til den kirke, som dødsrigets porte ikke skal få overhånd over. Eller med billedet af hovedet og lemmerne. Det er skjult, hvem der er sande medlemmer af den kirke, som Apostelen siger om om, at "Han er sit Legemes Frelser". (Ef.5,23 Paulus siger jo netop også lidt længere fremme i kapitlet, Ef.5,32, at "Den *hemmelighed*, der ligger heri, er dyb. Jeg sigter hermed til Kristus og kirken".

Om denne kirke siger Horstmann videre: "Kirken er usynlig der, hvor mennesker vil gøre den til deres egen; men hvor mennesker vil tale om kirken som usynlig, fordi de vil gøre den til en platonisk stat, som kun er virkelig i idéen, der gør kirken sig selv synlig, nemlig som disse synlige hverdagsmennesker, der samler sig om dette hørlige evangelium og disse sakramenter, som ses. Det er Gud selv, som er kirkens ophav, som den skylder sin tilblivelse og sin opretholdelse. I den oldkirkelige hymne "Veni Creator Spiritus er der indeholdt en klar forståelse af, at det, at kirken bliver til, er en guddommelig Skabelseshandling". Jft. Prenters Doktordisputats *Spiritus Creator*.

Confessio Augustana Artikel 7 - 8 Prenter

Som de fleste husker, handler Confessio Augustanas 7. artikel om kirken. Den lyder således: "Ligeledes lærer de, (altså de lutherske menigheder) at der bestandig vil forblive een hellig kirke. Men kirken er de helliges forsamling, i hvilken evangeliet læres rent og sakramenterne forvaltes ret. Det er ikke nødvendigt, at der overalt er ensartede menneskelige overleveringer eller riter og ceremonier indstiftede af mennesker, som Paulus siger: Ên tro, een dåb, een Gud og alles Fader" etc.

I CA's to artikler om kirken fremstilles det kirkebegreb, som luther nåede frem til fra sin reformatoriske "opdagelse, d.v.s. fra ca. 1518-19 og fremefter. Jeg vil her opholde mig lidt ved Prenters fremragende gennemgang af og kommentarer til Augustanas art. 7 og 8, fra hans artikelsamling *Kirkens luther-*

ske *Bekendelse* (Konvent for Kirke og Theologi, 1978). Der er tale om en række af forelæsninger fra 70'erne, som Prenter holdt i Haderslev på den lokale afdeling af Statens Lærerhøjskole for en kreds af nord- og sydslesvigske lærere, og Prenters særlige evne til at gøre det svære enfoldigt fornægter sig ikke, heller ikke i disse koncentrerede og indholdsmættede kommentarer til bekendelsen.

Artiklerne om kirken, 7 og 8 i *Confessio Augustana*, har Prenter sammenfattende givet sin egen originale overskrift: *Om Guds Børns Faderhjem*. Han begynder med at tale om, at som retfærdiggjorte af tro; når vi er frikendte for Guds domstol, kan vi vende tilbage til det Faderhjem, vi vendte ryggen ved syndefaldet. Som hjemvendende skal vi ikke være alene, men vi (og jeg citerer) "som den fortabte søn i Jesu lignelse vender vi tilbage til et hjem, der modtager os med et festmåltid, et hjem, hvor alle de andre, der er retfærdiggjorte for Kristi skyld i troen på evangeliet, glæder sig med Gud og med hinanden. Dette hjem hedder Guds kirke eller folk ". Prenter understreger, at denne kirke er *en historisk given størrelse*. Den er ikke et sammenrend af mere eller mindre tilfældige personer, men den Guds ekklesia, d.v.s. de, som er kaldt ud fra verden. Det skyldes Guds evige udvælgelse, hans vilje til at frelse, alle dem, som begærer eller, som det er blevet sagt, "duer" til at frelses. Ekklesia er *Septuagintas*, den græske bibeloversættelses udtryk om det nye Gudsfolk, som hviler på Kristus selv som klippen. Denne kirke vil altid bestå, siger Prenter i forbindelse med CA art. 7 og han siger hertil: "At sige, at dette folk uden noget brud vil være til stede til alle steder og på alle steder, hvor Gud kalder på mennesker, er en bekendelse til Guds urokkelige troskab. Som *Guds folk* er kirken een, hellig, uden afbrydelse altid bestående." *Kirkens lutherske Bekendelse* s. 77 - 78.

Kirkens kendetegn

Som Luther og siden Grundtvig m. fl. Taler Prenter om kirkens kendetegn, og det vigtigste af disse kendetegn er i hans optik suverænt *gudstjenesten*. Grundtvig talte som bekendt om forkyndelsen, bekendelsen og lovsangen som kendetegn på kirken, og i sit skrift fra 1539 "Om Koncilierne og kirken

nævner Luther i alt syv kendetegn. 1. *Ordet*: "Hvor du nu hører eller ser dette ord blive prædikeret, troet, bekendt og efterlevet, hav da ingen tvivl om, at der med sikkerhed må findes en sand *Ecclesia sancta catholica*, et kristeligt, helligt folk, selv om der hører meget få til". Kendetegn nr. 2. For det andet kender man Guds folk eller det hellige, kristelige folk på *dåbens hellige sakramente*, hvor det bliver forkyndt, troet og brugt ret efter Kristi indstiftelse. 3. Guds Folk kendes for det tredje på *alterets hellige sakramente*, når det bliver givet, troet og modtaget ret efter Kristi indstiftelse. 4. Det fjerde tegn er *kirkens nøgler*; det har med skriftemål, lønligt og offentligt, at gøre. Tæt forbundet med det 4. kirketegn er det 5., hvorved: Luther forstår *embedet* -i videste forstand "For det femte kender man i det ydre kirken på, at den indvier og kalder kirketjenere, eller har embeder, som den skal besætte. 6. Det sjette tegn er *bønnen*: "Hvor du ser eller hører, at man beder eller lærer at bede Fadervor... der skal du med sikkerhed vide, at der er et helligt, kristeligt Guds folk". 7. Endelig er vi kommet til det syvende kirketegn: *Korset*.. "For det syvende erkender man i det ydre det hellige kristelige folk ved det hellige korsens lægemiddel, at det må bære al ulykke og forfølgelse, al anfægtelse og ondskab". (Luther *Om koncilierne og kirken* Luthers skrifter i udvalg Bd. II s. 393 - 407)

Vi vender tilbage til Prenter, der, som jeg nævnte før, her i forelæsningsrækken nævner eet særlig sikkert tegn på kirkens tilstedeværelse i denne verden, nemlig *gudstjenesten*. "Gudstjenesten er det sikre kendetegn på kirkens tilstedeværelse, den er det vigtigste kirketegn. (nota ecclesia) Hvorfor er kirken med nødvendighed et gudstjenestefejrende folk? Svar: Fordi evangeliets rene forkyndelse og sakramenternes rette forvaltning er de handlinger, hvorigennem Gud kundgør i verden sin udvælgelse af det folk, Han her samler, og denne udvælgelses fortsatte gyldighed. Det er en pointe for Prenter, at forkyndelsen af evangeliet og forvaltningen af sakramenterne *ikke* er kirkens *grund*. Det fremgår således ifølge Prenter af teksten, at det ikke er evangeliforkyndelsen og sakramentforvaltningen, der konstituerer kirken eller betegner dens grund. Det er altså ikke sådan, som man har kunnet se det, navnlig i en såkaldt "grundtvigsk" teologi, at kirken kun er til "Hvor ordet lyder" - og så skal kirkerne gerne stå aflåsedt til

næste gudstjenestedag", hedder det i polemik mod grundtvigianere og formodetlig også tidehervsfolk. Nej, for kirken er ikke kun til om søndagen, såvist som den skylder sin eksistens en guddommelig udvælgelse, som går forud for det, der sker i kirken. For, siger Prenter: "Det ligger i udvælgelsens væsen, at den ubetinget får forud for alt, hvad de udvalgte ved, tænker og taler og gør i den anledning. Guds udvælgelse sker *først*---- Det vil sige: i evighed, *før* alle tings skabelse". (s. 80) .

Kirkens enhed

Artikel 7 bringer endnu et læreudsagn, som Prenter tillægger afgørende betydning. Det er den del af paragraffen, der taler om kirkens sande *enhed*.

"Og til kirkens sande enhed er det tilstrækkeligt at være enig om evangeliets forkyndelse og sakramenternes forvaltning. Der er to former for enhed, den sande og det, som Prenter kalder "den kunstige enhed". (s. 83) *Den "Kunstige (falske) enhed*, det er den enhed, som de enkelte kirker ikke menes at have hver for sig i kraft af Guds evige udvælgelse. Derfor må der en menneskelig indsats til for at sætte enheden i værk. Det betyder, at enheden ikke er noget, der er givet med kirkens væsen som Guds udvalgte folk. Så, siger Prenter, "bliver enheden noget, som kirkens tjenere bringer i stand ved at blive enige om, hvordan evangeliet skal forkyndes og sakramenterne forvaltes". Men det forhold sig er ikke således, at man skal arbejde for at skabe sand enhed, hvorfor man må hugge en hæl og klippe en tå eventuelt for at komme andre kirkesamfund i møde og således skabe en enhed, som hverken fører til et nærmere fællesskab eller for den sags skyld til større *enighed*. Prenters konklusion bliver da, at vi må gå ud fra den *sande enhed*, som Gud allerede ved sin udvælgelse *har* givet sin kirke, og som Han bevidner og bekræfter for den gennem evangeliet og gennem sakramenterne, som Han ved sine tjenere rækker til mennesker i overensstemmelse med det evangelium, de har forkyndt. Med henblik på vores nuværende økumeniske situation, må vi, siger Prenter ligeledes arbejde ud fra tesen om, at Confessio Augustanas Artikel 7 peger på "den kirkens enhed, som alene

Gud kan give den, og som Han allerede *har* givet den i udvælgelsen af den for Kristi skyld, bevidnet og bekræftet af evangelium og sakrament.

Også CA artikel 8 handler om kirken. Hvad er kirken? lyder overskriften. Artiklens ordlyd er denne: "Skønt kirken i egentlig forstand er de helliges og sandt troendes forsamling, er det dog, da mange hyklere og onde er blandet imellem i dette liv, tilladt at benytte sakramenter, som forvaltes af onde, i overensstemmelse med Kristi ord: "De skriftkoge og farisæerne sidder på Moses' stol" osv. Og sakramenterne og ordet er virksomme p.g.a. Kristi forordning og bud; de er ikke afhængige af menneskers moralske habitus. Artiklen er vendt mod donatisterne, som i oldkirkens tid havde den opfattelse, at hvis en sakramentforvalter førte et umoralsk liv, så var han ikke i stand til at forvalte – først og fremmest nadveren. Kirkefaderen Augustin bekæmpede donatisterne så meget han overhovedet kunne overkomme. Han prædikede og skrev mod donatisterne, og en del af hans iver og konsekvens på dette område skyldes nok, at han følte et særligt ansvar for de enfoldige, som jo ikke altid kunne vide, om den præst (eller bisp) de stod overfra, nu også var en tilstrækkelig from mand til, at man turde bruge ham som sin præst. Det er altså sakramenternes virkekraft, der er på dagsordenen – og dermed også spørgsmålet om, hvem der hører til den sande kirke. Men lige så sikker Prenter er på, at gudstjenesten er kirkens fornemste kendetegn, lige så sikkert slår han fast, at "Man kan ikke skille hyklerne og de slette mennesker ud fra de sande troende. Hyklerne kan ikke udrenses ved nogen kirketugt; for de optræder jo som gode kristne og vil snarere være at finde blandt dem, der ivrer for en stram kirketugt. Hermed forekommer det mig, at Prenter står på et standpunkt, som ligger i forlængelse af Luther og konfessionen – og for den sags skyld Morten Pontoppidan – nærmere end det, man med lidt forsigtighed kan kalde det "pietistiske" standpunkt, som kan siges at være der, hvor der på pietistisk vis gøres et lidt for *tydeligt skel* mellem de ugudelige og så dem, der kan ses at være ægte medlemmer af den levende menighed. Om lidt skal jeg prøve at gøre rede for, hvordan Prenter efter min opfattelse prøver at sætte sig mellem to stole, hvad f.eks. angår spørgsmålet om *Præstefrihed* i folkekirken.

Lad os forsøge at sammenfatte, hvad vi indtil nu er nået til i spørgsmålet om kirkens synlighed/ usynlighed. Det vil jeg gøre ved at nævne, hvad Leif Grane skriver i kommentaren til CA artikel 7. Her skriver han enkelt og let begribeligt, at "Troen er Åndens gave og derfor skjult, og følgelig kan det heller ikke vides, hvem der virkelig hører til kirken, men troen er bundet til det ord, som kan høres, og til de tegn, som kan ses. Med andre ord: de helliges forsamling kan overhovedet ikke findes udenfor kredsen af dem, som er samlet omkring nådemidlerne, men den behøver ikke at omfatte dem alle. (Leif Grane: *Confessio Augustana* s. 71).

Artikel 8 må ifølge Prenter fortolkes i lyset af lignelsen om rajgræsset blandt hveden, hvilket nødvendigvis må betyde, at "hyklerne" er dem, der er tilfredse med sig selv og ikke har brug for Kristi forsonergerning, mens kirken består af de sandt troende. Skal lignelsen tages alvorligt, må det betyde, at ved dommen skal hyklerne og de onde "kastes ud i mørket udenfor", som det hedder, hvor der er gråd og tænders gnidsel". Hyklere og onde findes også blandt dem, der forvalter sakramenterne, men enfoldige kristne, der ikke kan skelne klart mellem troende og vantro, har lov at bruge også disse som deres præster – modsat dem (donatisterne), som mente, at de uværdiges sakramentforvaltning er ugyldig. Og Prenter mener med sin skepsis over for folkekirken, at selvom de falske sakramentforvalteres handlinger er gyldige, så betyder det ikke, at man kan bruge dette forhold til et forsvar for folkekirken: "Det er, skriver han, vigtigt at slå dette fast, fordi det under folkekirkelige forhold ligger snublende nær at misbruge artikel 8 til et forsvar for de folkekirkelige "blandede menigheder". Hvorfor det forholder sig således står mig ikke umiddelbart klart - med mindre der er tale om et udslag af Prenters livslange skepsis over for den folkekirke, som jeg er overbevist om, at han samtidig holdt af. Det ændrer heller ikke ved, at han fastholder, citat, at "Just kirken i egentlig forstand, "de helliges og sandt troendes forsamling" er i kraft af sine kendetegn, d.v.s. i sin gudstjeneste, i udmærket forstand synlig eller, som Grundtvig foretrak at sige, "kendelig" "ja, umiskendelig". (*Kirkens lutherske bekendelse* s. 89).

Når man i tidens løb har talt om kirkens usynlighed eller dens skjulthed, som Luther sagde, så skyldes det ifølge Prenter den "landskirkelige (statskirkelige) orthodoxe lutherdom. For den blev den sande kirke "så usynlig, i betydningen *ukendelig*) at den i virkeligheden slet ikke kunne erkendes. "Intet under", siger Prenter, "at denne opfattelse måtte fremkalde modbevægelser, der havnede i den modsatte grøft (som i bestemte former af pietisme og andre vækkelsesbevægelser og gjorde troen til en menneskelig afgørelse og den sande kirke til små "synlige" kredse af "afgjorte" kristne.

Som sagt forekommer det mig, at Prenter ikke altid kan sige sig helt fri for at tendere i den her nævnte retning, men derom senere. Han mener ligeledes (uden at jeg skal gøre nærmere rede for det her"), at man med Augustana i hånden kan argumentere imod den såkaldte "ubetingede dåbspligt" for præster, som han anså for statskirkelig pression.

Fortsættes i næste nummer.

Fra kirkens skatkammer: Bøn for en rejse

Ved René Yde

Antifon. Ad fredens og lykkens vej lede os den almægtige og barmhjertige Herre, og måtte ærkeenglen Rafael blive sendt med os på rejsen, for at vi med fred, sundhed og glæde må vende tilbage til vort hjem.

- I. Lovet være Herren, Israels Gud! * Thi han har besøgt og forløst sit folk.
- II. Og har oprejst os et frelsens horn * i sin tjener Davids hus.
- I. Således som han talte * ved sine hellige profeters mund fra fordums tid.
- II. En frelse fra vore fjender * og fra alle deres hånd, som hader os.
- I. For at gøre barmhjertighed imod vore fædre * og ihukomme sin hellige pagt.
- II. Den ed, som han svor vor fader Abraham, * at han ville give os.
- I. At vi, friede fra vore fjenders hånd, * skulle tjene ham uden frygt.
- II. I hellighed og retfærdighed for hans åsyn * alle vore dage.

- I. Men også du, barnlille, skal kaldes den Højestes profet; * thi du skal gå foran for Herrens åsyn for at berede hans veje.
- II. For at give hans folk erkendelse af frelse * ved deres synders forladelse.
- I. For vor Guds inderlige barmhjertigheds skyld, * ved hvilken lyset fra det høje har besøgt os.
- II. For at skinne for dem, som sidder i mørke og i dødens skygge, * for at lede vore fødder ind på fredens vej.
- I. Ære være Faderen og Sønnen og Helligånden.
- II. Som i begyndelsen, så nu og altid og i al evighed. Amen.

Antifonen gentages.

- V. Kyrie eleison.
- R. Christe eleison. Kyrie eleison.
- V. Fader vor, du som er i Himlene! Helliget vorde dit navn. Komme dit rige. Ske din vilje, som i Himmelen således også på jorden. Giv os i dag vort daglige brød. Og forlad os vor skyld, som også vi forlader vore skyldnere. Og led os ikke i fristelse, men fri os fra det onde.
- R. Thi dit riget og magten og æren i evighed. Amen.
- V. Frels, min Gud, dine tjenere. R. Som håber på dig.
- V. Send os, Herre, hjælp fra helligdommen. R. Fra Zion styrke du os.
- V. Herre, vær os et mægtigt tårn. R. Til værn imod fjenden.
- V. Lad ingen fjende overvælde os. R. Ingen nidding trykke os ned.
- V. Lovet være Herren hver eneste dag.
- R. En lykkelig rejse skænke os vor frelsende Gud.
- V. Lad os kende dine veje, Herre. R. Lær os dine Stier.
- V. Lad vore veje retledes. R. Til overholdelse af dine bud.
- V. Gud, byd dine engle. R. At vogte os på alle dine veje;
- V. Herre, hør vor bøn. R. Og lad vort råb komme til dig.
- [V. Herren være med eder. R. Og med din ånd.]
- V. Lad os alle bede.
- Gud, du, som lod israelitterne gå tørskoede midt gennem havet, og som ved en ledende stjerne lagde vejen til dig åben for de tre vismænd, skænk os, beder vi dig, en lykkelig rejse og en rolig tid, for at vi med din hellige

engel som ledsager må nå lykkeligt frem til det sted, vi rejser til, og siden til den evige frelses havn.

Gud, du, som efter at have ført din tjener Abraham ud fra Ur i Kaldæa, bevarede ham uskadt på alle hans vandrings veje, vi beder dig om nådigt at bevare os, dine tjenere. Vær os, Herre, den, der rækker os sejrens palme i kamp; vær os vederkvægelse undervejs; skygge i sommerhede; ly i regn-skyl og kulde; den, som bærer os i vor træthed; vort værn i modgang; støt-testav, hvor der er glat; havn under skibbrud; for at vi med dig som fører må nå lykkeligt frem til det sted, vi rejser til, og siden uskadte må vende tilbage til vort hjem.

Vi beder dig, Herre, hør nådig vore bønner, og bered dine tjeneres vej ved din lykkebringende frelse, for at vi mellem alle denne rejses og dette livs omskiftelser altid må beskyttes af din hjælp.

Vi beder dig, almægtige Gud, giv, at din familie må vandre fremad på frel-sens vej, og idet vi efterkommer den salige Johannes Døbers tilskyndelse, må nå sikkert frem til ham, om hvem han profeterede, vor Herre, Jesus Kristus, din Søn, som med dig lever og regerer i Helligånds enhed, én sand Gud fra evighed og til evighed. R. Amen.

V. Lad os drage frem i fred. R. I Herrens navn. Amen.

Til kalenderen

Sankt Ansgar Fællesskabet.

Tjenesterne fejres i Kingos kirke, Bragesgade 35, 2200 København N.

Søndag den 4. oktober Kl. 17.00 – 18. søndag efter trinitatis

Tirsdag den 20. oktober Kl. 19.00 - Evangelisten Lukas

Lørdag den 31. oktober Kl. 16.30 - Alle Helgens Aften med forfestmesse og aftensang

Tirsdag den 17. november Kl. 19.00 - Alle Sjæles messe

Søndag den 6. december Kl. 17.00 – 2. søndag i advent

Tirsdag den 15. december Kl. 19.00 - Skt. Lucia

Fællesskabet KIRKELIG FORNYELSE

Formand og redaktør af Re-formatio: René Yde, Bygaden 53, 2630 Høje Taastrup. Tlf. 25 47 51 15, e-post. reneyde@gmail.com

Næstformand: Chr. Ankerstjerne Rønneberg, Sdr. Fasanvej 20, 2000 Frederiksberg. Tlf. 40449204

Kasserer: Nete Marie Hjorth Madsen, Gillesager 268, 5. tv. 2605 Brøndby. Tlf. 36757165, e-post. nmhjorthmadsen@gmail.com

Bankforbindelse: Danske Bank, Reg.nr. 1551; kontonr. 2 08 81 42

Ved overførsel fra udlandet: SWIFT-BIC: DABADKKK, IBAN: DK25 3000 0002 0881 42

Medlemskab af Fællesskabet KIRKELIG FORNYELSE koster 300, - årligt. Abonnement på RE-FORMATIO koster 200, - årligt og løber indtil det opsiges skriftligt. Adresseændringer meddeles kassereren. Bladet udkommer hvert kvartal. Skulle bladet udeblive bedes man kontakte kassereren.

Læserindlæg, artikler, boganmeldelser, annoncering af arrangementer og andet til bladet modtages med glæde og tak.

Indhold:

På forsiden: Sankt Knud Konge ved René Yde: 2

Prædiken: Sankt Knud Konge af Hans Olav Okkels: 3

Folkekirken, en del af Kristi legeme? Del 1 af Erik Sloth: 6

Fra kirkens skatkammer: Bøn før en rejse ved René Yde: 17

Til kalenderen: 19